Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PEDRA CRUZ VILLALÓNA
přednesené dne 22. května 2014 [1]

Věc C-201/13

Johan Deckmyn
a
Vrijheidsfonds VZW
proti
Heleně Vandersteen,
Christiane Vandersteen,
Lilianě Vandersteen,
Isabelle Vandersteen,
Ritě Dupont,
Amoras II CVOH
a
WPG Uitgevers België

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hof van beroep te Brussel (Belgie)]

„Směrnice 2001/29 — Autorská práva — Článek 5 bod 3 písm. k) směrnice 2001/29/ES — Právo na rozmnožování — Výjimky — Parodie — Autonomní pojem unijního práva — Základní práva — Obecné zásady“

1. Prostřednictvím této předběžné otázky se Hof van beroep de Bruselas obrátil na Soudní dvůr s několika otázkami, které se týkají povahy a významu pojmu „parodie“, coby jedné z výjimek z výlučných práv na rozmnožování, rozšiřování, sdělování děl veřejnosti a zpřístupnění předmětů ochrany veřejnosti, které pro členské státy volitelně stanoví čl. 5 bod 3 písm. k) směrnice 2001/29/ES [2] (dále jen „směrnice“). Vzhled a uspořádání grafického zpracování stránky, které jsou jádrem sporu v původním řízení, přiměl předkládající soud k zahrnutí Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) mezi unijní právo, které považuje za relevantní. Ve stejném duchu Soudní dvůr vyzval dotčené osoby uvedené v článku 23 Statutu Soudního dvora Evropské unie, aby se v průběhu ústního jednání vyjádřili k vlivu, který mohou mít určitá práva obsažená v Listině na výklad uvedené výjimky.

2. Uvedený spor má svůj původ v kalendáři, jenž byl veřejně distribuován a jehož obálka reprodukuje jeden díl známého „komiksu“, v němž byla provedena řada změn s cílem ve výsledku předat vlastní sdělení o ideologii politické strany *Vlaams Belang*.

1 — Původní jazyk: španělština.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorských a souvisejících práv v informační společnosti (Úř. věst. L 167, 22.6.2001, s. 10/19).

3. Za těchto okolností a v návaznosti na upřesnění uvedeného pojmu „parodie“ dává tento případ Soudnímu dvoru příležitost – byť pouze v rozsahu nezbytném k poskytnutí užitečné odpovědi – vyslovit se k otázce, která má nepochybně dalekosáhlý dosah, tedy k otázce týkající se posouzení, jakého se má v původním řízení dostat základním právům ze strany civilního soudu při uplatnění pojmu, který je nedílnou součástí sekundárního unijního práva.

I – **Právní rámec**

A – *Unijní právo*

4. Body 3, 19 a 31 odůvodnění směrnice znějí následovně:

„(3) Navrhovaná harmonizace napomůže uplatňování čtyř svobod vnitřního trhu a je v souladu se základními zásadami právních předpisů, a zejména vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, svobody projevu a veřejného zájmu.

[…]

(19) Osobnostní práva nositelů práv by měla být vykonávána v souladu s právními předpisy členských států a ustanoveními Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, Smlouvou WIPO o autorském právu a Smlouvou WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. Taková osobnostní práva jsou nad rámec působnosti této směrnice.

[…]

(31) Mezi různými skupinami nositelů práv stejně jako mezi různými kategoriemi nositelů práv a uživatelů chráněných předmětů ochrany musí být zajištěna přiměřená rovnováha práv a zájmů. Stávající výjimky a omezení práv stanovené členskými státy je třeba s ohledem na nové elektroniské prostředí přehodnotit. Stávající rozdíly ve výjimkách a omezeních určitých omezených úkonů mají přímé záporné účinky na fungování vnitřního trhu v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících. Takové rozdíly by se mohly zvýraznit s dalším rozvojem mezinárodního užívání děl a rozvojem činností překračujících hranice. Pro zajištění náležitého fungování vnitřního trhu je třeba takové výjimky a omezení vymezit více harmonickým způsobem. Míra harmonizace by měla vycházet z dopadu těchto výjimek a omezení na hladké fungování vnitřního trhu.“

5. Článek 2 směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování jakýmikoliv prostředky a v jakékoliv formě, vcelku nebo po částech:a)

pro autory v případě jejich děl; […]“

6. Tatáž směrnice stanoví v článcích 3 a 4 další výlučná práva, jmenovitě právo na sdělování děl veřejnosti, právo na zpřístupnění jiných předmětů ochrany veřejnosti a právo na rozšiřování díla.

7. Článek 5 směrnice stanoví výjimky a omezení. Pro účely tohoto řízení postačí zdůraznit následující výjimku:

„3. Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práv podle článků 2 a 3 v těchto případech:

[…]

k) k užití pro účely karikatury, parodie nebo parafráze či koláže; […]

4. Pokud mohou členské státy stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozmnožování podle odstavců 2 a 3, mohou podobně stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozšiřování uvedeného v článku 4, a to v rozsahu opodstatněném účelem povoleného rozmnožování.

5. Výjimky a omezení stanovené v odstavcích 1, 2, 3 a 4 mohou být použity pouze ve zvláštních případech, které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv.“

B – *Vnitrostátní právo*

8. Wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten (zákon o autorském právu ze dne 30. června 1994) stanoví v článku 1:

„1. Autor literárního nebo uměleckého díla má výlučné právo rozmnožovat dílo libovolným způsobem a jakoukoli formou (přímo nebo nepřímo, přechodně nebo trvale, zcela nebo zčásti) nebo jeho rozmnožování povolit.

Toto právo zahrnuje mimo jiné výlučné právo povolit zpracování nebo překlad díla. [...]

Pouze autor literárního nebo uměleckého díla má právo je sám rozšiřovat veřejnosti jakýmkoli způsobem, včetně jeho poskytnutí veřejnosti takovým způsobem, aby k němu měl přístup každý z místa a v době, kterou si sám zvolil.

Autor literárního nebo uměleckého díla má výlučné právo udělit svolení s jakoukoli formou veřejného rozšiřování originálu nebo rozmnoženin svého díla prodejem nebo jakýmkoli jiným způsobem. […]

2. Autor literárního nebo uměleckého díla má k tomuto dílu nepřevoditelné osobnostní autorské právo.

Celkové zřeknutí se budoucího výkonu tohoto práva je neplatné. Toto právo zahrnuje rovněž právo zveřejnit dílo. […]

Má právo na respektování svého díla a může se bránit jakékoli změně díla.

Zřeknutím se nicméně zůstává nedotčeno právo bránit se jakékoli deformaci, překrucování nebo jakékoli jiné změně tohoto díla nebo jakékoli jiné újmě způsobené dílu, které mohou poškodit jeho čest nebo jeho pověst.“

9. Konečně čl. 22 odst. 1 zní následovně:

„Bylo-li dílo rozšiřováno povoleným způsobem, nemůže se autor bránit:

[…]

6° Karikatuře, parodii nebo pastiši, které jsou v souladu s dobrými mravy;“.

II – **Skutkový stav a spor v původním řízení**

10. Předmětem původního řízení jsou dva spojené opravné prostředky, kterými navrhovatelé tvrdili porušení svých autorských práv ke komiksu *Suske en Wiske*[3].

11. Uvedenými navrhovateli jsou dědicové Willebrorda Vandersteena, autora příběhů komiksu *Suske en Wiske*, jakož i dvě společnosti, které získaly práva k dotčenému komiksu.

12. Odpůrci byli Johan Deckmyn, člen politické strany *Vlaams Belang*, a Vrijheidsfonds, sdružení, jehož předmětem činnosti je poskytovat finanční a materiální podporu této politické straně a tisknout a šířit publikace všemi druhy sdělovacích prostředků.

13. Na recepci města Gent pořádané na oslavu Nového roku 2011 rozdával Johan Deckmyn kalendáře, v nichž byl on sám uveden jako odpovědný vydavatel a na jejichž titulní straně byl kromě jiného nezaměnitelně vyobrazen starosta tehdejší uvedeného města v bílé tunice přepásané belgickou trikolórou. Podle navrhovatelů měla obálka barvu charakteristickou pro obálky komiksu *Suske en Wiske* a v její spodní části bylo pod kresbou ručně napsáno: „Fré [autor kresby,] volně podle Vandersteena“.

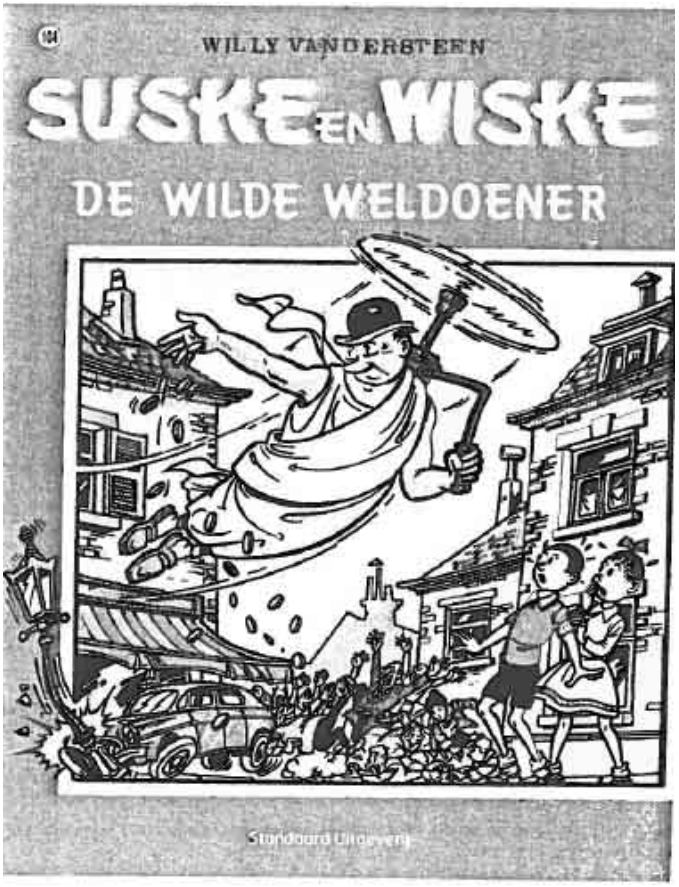
14. Obrázek na titulní straně byl následující:

15. Tentýž obrázek (dále „sporná obálka“) se objevil na webových stránkách Vlaams Belang, jakož i v publikaci *De Strop* téže strany distribuované v oblasti města Gent.

3 — Komiks *Suske en Wiske* je komiks vytvořený v roce 1945, který je velmi známý především v nizozemské jazykové oblasti.

16. Dne 13. ledna 2011 byli Johan Deckmyn a sdružení Vrijheidsfonds žalováni před Rechtbank van Eerste Aanleg (soud prvního stupně) v Bruselu. Žalobci tvrdili porušení svých autorských práv k obálce komiksu *Suske en Wiske* vytvořeného v roce 1991 W. Vandersteenem nazvaného *De Wilde Weldoener* (něco ve smyslu „divoký dobrodinec“), která je zobrazena níže:

17. Podle žalobců se obálka kalendáře v mnoha ohledech shoduje s dotčeným dílem uvedeného komiksu kromě okolnosti, že na sporné obálce se dobrodinec ze *Suske en Wiske* proměnil ve skutečnou politickou osobnost, jakož i okolnosti, že osoby, které na komiksovém obrázku sbírají peníze rozhazované dobrodincem, jsou oděny v burce, nebo se proměnily na osoby tmavé pleti.

18. V rámci zrychleného řízení Rechtbank van Eerste Aanleg žalobě vyhověl a dne 17. února 2011 vydal rozsudek, kterým rozšiřování kalendáře bez souhlasu označil za porušení autorských práv a uložil žalovaným ukončit používání kalendáře a pozměněné obálky ve všech podobách, jakož i uložil pokutu 5 000 eur za každé porušení zákazu používání až do maximální výše 500 000 eur za každý den porušení zákazu používání.

19. Dne 15. dubna 2011 byl uvedený rozsudek napaden opravným prostředkem, který neúspěšní účastníci řízení podali k Hof van beroep (odvolací soud) v Bruselu, přičemž v podstatě tvrdili, že soud nebyl příslušný, že sdružení Vrijheidsfonds nemělo k věci vztah a že žádný z navrhovatelů neměl nic společného s webovými stránkami Vlaams Belang, že navrhovatelé neměli nebo neprokázali žádná práva a že sporná obálka je uměleckým výtvorem kreslíře Fré, nikoli W. Vandersteena, který v konečném důsledku představuje parodii, pastiš nebo karikaturu ve smyslu čl. 22 odst. 1 šestého pododstavce zákona o autorském právu ze dne 30. června 1994.

20. Odpůrci požadovali zamítnutí opravného prostředku a současně podali vzájemný opravný prostředek s cílem zakázat žalovaným používat kresby postaviček Suske a Wiske jakýmkoli způsobem na jakémkoli nosiči, na kterém je výraz „Vlaams Belang“. Argumentovali tím, že na sporné obálce lze neomylně rozpoznat celkový vzhled původního díla, postavičky Suske a Wiske, druh písma, titulek a typickou barvu obálky příběhů. Na sporné obálce jsou osoby sbírající peníze rozhazované dobrodincem v některých případech zahaleny v burce, jiné jsou osoby tmavé pleti, což vysílá diskriminační poselství. Odpůrci tvrdili, že někteří příjemci kalendáře měli v první chvíli dojem, že jde o dárek od nakladatelství *Suske en Wiske*. Ke zjištění, že ve skutečnosti jde o propagaci politické strany Vlaams Belang došlo teprve v okamžiku otevření a prohlédnutí kalendáře. Veřejnost tedy měla dojem, že nynější odpůrci schvalovali kampaň extrémně pravicové strany Vlaams Belang, což naprosto neodpovídá skutečnosti. Tímto použitím původního díla byla porušena jejich osobnostní práva k původnímu dílu a jeho užití. Obrázek neměl za cíl zesměšnit W. Vandersteena, ani postavy příběhu, ale starostu Gentu, a nesplňoval náležitosti parodie, to znamená, že nenaplňoval kritický účel, nesvědčil o původnosti, neměl humoristický předmět, ani nebylo jeho záměrem zesměšnit původní dílo nebo způsobit záměnu s původním dílem a přitom nepřevzít z původního díla více formálních prvků, než je nezbytně nutné k vytvoření parodie.

III – **Předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem**

21. Usnesením ze dne 8. dubna 2013 zamítl Hof van beroep námitky navrhovatelů k přípustnosti věci, přerušil řízení a na základě článku 267 SFEU položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je pojem ‚parodie‘ autonomní pojem unijního práva?

2) Je třeba, aby v případě kladné odpovědi na tuto otázku parodie splňovala následující znaky:

— vykazovat původní osobitost (originalitu);

— vykazovat takovou osobitost tím způsobem, že parodie nemůže být logicky připisována autorovi původního díla;

— být zaměřena na pobavení nebo výsměch nezávisle na tom, zda se případná zde vyjádřená kritika týká původního díla nebo jiné věci či osoby;

— uvádět zdroj parodovaného díla?

3) Musí dílo k tomu, aby mohlo být považováno za parodii, splňovat další podmínky nebo vykazovat další znaky?“

22. Komise předložila písemná vyjádření.

23. Soudní dvůr na základě článku 61 jednacího řádu vyzval zúčastněné uvedené v článku 23 statutu, aby se vyjádřili k možnému dopadu Listiny základních práv Evropské unie, zejména článku 1 (lidská důstojnost); čl. 11 odst. 1 (svoboda projevu a informací); článku 13 (svoboda umění a věd); článku 17 (právo na vlastnictví); čl. 21 odst. 1 (zákaz diskriminace) a článku 22 (kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost) na výklad čl. 5 bodu 3 písm. k) směrnice 2001/29.

24. Jednání, které se konalo dne 7. ledna 2014, se zúčastnila Komise a Belgické království.

IV – **Posouzení**

25. První otázkou se Hof van beroep táže, zda je pojem „parodie“ začleněný jako výjimka do čl. 5 bodu 3 písm. k) směrnice 2001/29 autonomním pojmem unijního práva. Druhou a třetí otázkou, které byly položeny pro případ kladné odpovědi na první otázku a které je třeba zodpovědět najednou, Hof van beroep žádá Soudní dvůr, aby stanovil relevantní kritéria pro určení, kdy dílo představuje parodii ve smyslu uvedeného ustanovení.

26. Je třeba zdůraznit, že podle směrnice členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení k rozmnožování díla (článek 2) a poskytnou autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoli sdělení jejich děl veřejnosti (čl. 3 bod 1). Nezávisle na tom čl. 5 bod 3 umožňuje členským státům stanovit řadu výjimek nebo omezení těchto práv, přičemž písm. k) je jednou z těchto výjimek („k užití pro účely karikatury, parodie nebo parafráze“). Belgický zákonodárce této možnosti využil a včlenil výjimku do čl. 22 odst. 1 bod 6 výše citovaného zákona ze dne 30. června 1994.

A – *Předběžné úvahy*

27. Než nabídnu odpověď na otázky položené předkládajícím soudem ve vztahu k pojmu „parodie“ ve smyslu směrnice 2001/29, považuji za důležité upřesnit vše, na co se Soudního dvora neptal.

28. Zaprvé se předkládající soud neptal Soudního dvora na rozsah pojmu „osobnostní právo“, pokud jde o aspekt duševního vlastnictví výslovně vyloučeného z působnosti směrnice. Směrnice 2001/29 v bodě 19 odůvodnění jednoznačně stanoví, že „[o]sobnostní práva nositelů práv by měla být vykonávána v souladu s právními předpisy členských států a ustanoveními Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, Smlouvou WIPO o autorském právu a Smlouvou WIPO o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech. Taková morální práva nespadají do oblasti působnosti této směrnice[4]“. Za těchto okolností rozhodnutí, zda došlo či nedošlo k porušení práv, v plném rozsahu závisí na posouzení vnitrostátního soudu.

29. Zadruhé se předkládající soud neptá ani na rozsah, který může v projednávané věci mít „trojí podmínka“ (také známá jako „třífázový test“) obecně stanovená čl. 5 bod 5 směrnice, podle něhož se výjimka parodie použije „ve zvláštních případech, které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv“. Přezkoumat, zda jsou ve věci v původním řízení všechny uvedené podmínky splněny či nikoli, rovněž přísluší vnitrostátnímu soudu.

30. Konečně se předkládající orgán netázal ani na dosah, který by z hlediska unijního práva mohla mít podmínka stanovená belgickým právem, která umožňuje výjimku parodie pouze pokud „j[e] v souladu s dobrými mravy“.

31. Zbývá uvést, že úvahy, které uvedu dále v odpovědi na otázky předkládajícího soudu, je třeba – a to musím zdůraznit – považovat za nedotčené způsobem, jakým by vnitrostátní soud mohl v původním řízení použít kategorie, které jsem právě uvedl.

B – *První předběžná otázka*

32. První předběžnou otázkou se Hof van beroep táže, zda je pojem „parodie“ autonomním pojmem unijního práva.

4 — Podle čl. 6a bodu 1 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl má autor právo „odporovat každému znetvoření, zkomolení nebo jiné změně díla, […] kter[á] by byl[a] na újmu jeho cti nebo dobré pověsti“. Ohledně osobnostních práv viz Grosheide, W., *Moral rights*, in: Derclaye, E, *Research Handbook on the Future of EU Copyright*, Cheltenham: Edward Elgar 2009, s. 242 až 266, a von Lewinski, S., *International Copyright Law and Policy*, Oxford: OUP 2008, s. 133 až 137.

33. Zdá se, že sám Hof van beroep se přiklání k přiznání nutnosti autonomního výkladu pojmu z důvodu požadavků na jednotné uplatňování unijního práva a zásady rovnosti, jakož i z důvodu neexistence jasného odkazu na právo členských států pro určení významu pojmu „parodie“. Komise a Belgické království sdílejí názor, že pojem parodie musí být vykládán autonomním a jednotným způsobem, přičemž oba účastníci tvrdí, že členské státy mají určitý prostor pro uvážení.

34. S tímto názorem také souhlasím. Směrnice nedefinuje pojem „parodie“, ale neobsahuje ani výslovný odkaz na právo členských států za účelem definice.

35. Podle ustálené judikatury Soudního dvora požadavky odvozené od jednotného používání práva Unie, jakož i zásada rovnosti ukládají, že pokud ustanovení unijního práva neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být vykládáno autonomním a jednotným způsobem, s přihlédnutím ke kontextu dotčeného ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou [5]. To umožňuje vyhodnotit věc tak, že pojem „parodie“ čl. 5 bod 3 písm. k) směrnice je autonomním pojmem unijního práva.

36. Tento závěr je potvrzen cílem samotné směrnice, která má v souladu se svým názvem za cíl harmonizovat určité aspekty autorských práv a práv s nimi souvisejících v informační společnosti. S tímto cílem také směrnice podle bodu 32 odůvodnění stanoví vyčerpávající výčet výjimek a omezení práv na rozmnožování díla a práva na sdělování veřejnosti, a zohledňuje přitom rozdílné právní tradice v členských státech, přičemž je zároveň zajištěno fungování vnitřního trhu. Podle téhož bodu 32 odůvodnění by členské státy „měly dospět k jednotnému používání těchto výjimek a omezení […]“.

37. Tento závěr nevyvrací ani skutečnost, že výjimka uvedená v čl. 5 bodě 3 písm. k) směrnice má fakultativní povahu v rozsahu, v jakém se členské státy mohou rozhodnout, zda chtějí stanovit výjimku pro karikatury, parodie nebo parafráze. Soudní dvůr již ve vztahu k výjimce formulované v čl. 5 bod 2 písm. b) směrnice konstatoval, že „[v]ýklad, podle kterého by členské státy, které zavedly takovouto totožnou výjimku stanovenou v [unijním] právu […] mohly libovolně upřesňovat její parametry nejednotným a neharmonizovaným způsobem, jenž by se mohl v jednotlivých členských státech lišit, by přitom byl v rozporu s cílem uvedené směrnice [6]“.

38. A konečně, je třeba zdůraznit, že povaha „autonomního pojmu“ unijního práva nevylučuje, aby v případě, že směrnice – jako v tomto případě – nenastavuje dostatečně přesná kritéria pro vymezení povinností, které ukládá, členské státy mohly využít širokého prostoru pro uvážení k určení takových kritérií [7].

39. Z uvedených důvodů navrhuji Soudnímu dvoru, aby na první položenou otázku odpověděl tak, že pojem „parodie“ je autonomním pojmem unijního práva.

C – *Druhá a třetí předběžná otázka*

40. Vzhledem ke kladné odpovědi na první otázku je namístě zabývat se ostatními otázkami. Je třeba připomenout, že druhá otázka se zaměřuje na řadu možných znaků nebo nutných podmínek, které musí vykazovat nebo splňovat určité dílo, aby mohlo být považováno za „parodii“ s důsledky, které z toho plynou pro režim autorských práv. Ve třetí otázce se předkládající soud omezuje na to, zda je kromě znaků a podmínek, které navrhuje, třeba počítat ještě s dalšími. Za těchto okolností se mi zdá naprosto schůdné sloučit tyto dvě otázky v jednu.

5 — Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620), bod 32; Ekro (327/82, EU:C:1984:11), bod 11; SENA (C-245/00, EU:C:2003:68), bod 23; A (C-523/07, EU:C:2009:225), bod 34.

6 — Padawan (EU:C:2010:620), bod 36.

7 — Painer (C-145/10, EU:C:2011:239), body 101-103; SENA (EU:C:2003:68), bod 38; Komise/Belgie (C-433/02, EU:C:2003:567), bod 19.

41. V tomto smyslu je třeba úvodem zdůraznit, že Komise navrhuje vykládat pojem parodie v tom smyslu, že se jedná o napodobeninu díla chráněného směrnicí, která není karikaturou ani pastiší a směřuje k pobavení nebo zesměšnění. Konkrétně žádný ze znaků navržených Hof van beroep v druhé otázce by podle Komise nebyl nezbytným prvkem pro definici tohoto pojmu, ačkoli uznává zvláštní relevanci humoristického nebo satirického prvku.

42. Belgické království nemá podle svého ústního vyjádření za to, že rozdíl mezi „parodií“, „karikaturou“ a „parafrází [či pastiší]“ měl nějaký vliv na definici parodie, přičemž uvedlo, že tyto tři pojmy jsou si příliš podobné na to, aby bylo možné mezi nimi rozlišovat. Parodie je napodobenina za účelem zesměšnění díla chráněného směrnicí a toto napodobení nemůže způsobit záměnu s původním dílem. Parodie jako pojem unijního práva nezahrnuje pojem „dobré mravy“, který může být zahrnut na vnitrostátní úrovni a použit belgickou legislativou a který musí posoudit členské státy, ačkoli jejich prostor pro uvážení je omezen unijním právem, a zejména základními právy a třemi požadavky stanovenými čl. 5 bodem 5 směrnice.

43. S ohledem na výše uvedené je třeba dodat, že výklad čl. 5 bodu 3 písm. k) směrnice spadá do kontextu judikatury Soudního dvora, která je ve vztahu k článku 5 směrnice již poměrně rozvinutá. Z uvedené judikatury vyplývá, že požadavky vyjmenované v článku 5 musí obecně být vykládány striktně, neboť stanoví výjimky z obecného pravidla směrnice, podle kterého ke každému rozmnožování chráněného díla musí být vydáno svolení nositele autorských práv [8]. Tento příkaz ke striktnímu výkladu odpovídá také historii ustanovení, které bylo spolu s dalšími výjimkami zavedeno Radou v průběhu legislativního postupu s cílem uspokojit požadavky některých členských států v tom smyslu, aby byl zaveden určitý počet dodatečných striktně definovaných výjimek [9].

44. Bez ohledu na výše uvedené je třeba zohlednit, že judikatura Soudního dvora je velmi propracovaná a ponechává široký prostor pro dodržování zvláštností každé výjimky. Soudní dvůr se ukázal být příznivě nakloněn širokému prostoru pro uvážení, který mají členské státy pro stanovení výjimky čl. 5 bod 3 písm. e) směrnice [10]. Jinak ovšem Soudní dvůr také upozornil, že výklad výjimek musí chránit jejich užitečný účinek [11].

45. Vzhledem k tomu a v souladu s judikaturou Soudního dvora musí být pojem parodie, jako všechny pojmy unijního práva, vykládán v souladu s jejich obvyklým smyslem v běžném jazyce, s přihlédnutím ke kontextu, ve kterém jsou použity, a cílům, které sleduje právní úprava, jejíž součástí jsou [12].

46. Zaprvé okolnost, že výjimka „parodie“ není ojedinělá, ale naopak tvoří součást řady tří kategorií uvedených bez dalších návazností („karikatura [13], parodie nebo parafráze [14]“); nezdá se, že by kontrast mezi jednotlivými pojmy mohl být pro naše účely zvláště relevantní. Přiřazení – v konkrétním případě – určitého autorského díla k jednomu či druhému pojmu může být sporné, pokud k tomu nedojde ve stejné situaci. Vzhledem k tomu nepovažuji za nutné dále rozvíjet toto rozlišení, neboť v konečném důsledku mají všechny tyto pojmy stejný účinek – stanoví výjimku z autorského práva k původnímu dílu, které je v odvozeném díle přítomno.

8 — Auto Infopaq International (C-302/10, EU:C:2012:16), bod 27; Painer (C-145/10, EU:C:2011:798), bod 109; Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465), body 56 a 57; Football Association Premier League a další (C-403/08 y C-429/08, EU:C:2011:631), bod 162; Luksan (C-277/10, EU:C:2012:65), bod 101.

9 — Rada Evropské unie, Position commune arrêtée par le Conseil en vue de l'adoption de la directive du Parlement européen et du Conseil sur l'harmonisation de certains aspects du droit d'auteur et des droits voisins dans la société de l'information, 9512/1/00 REV 1 ADD 1, Rn. 35.

10 — Painer (EU:C:2011:798), body 100 a 101.

11 — Football Association Premier League a další (EU:C:2011:631), bod 163.

12 — Probst (C-119/12, EU:C:2012:748), bod 20; Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419), bod 32.

13 — „Satirická kresba, v níž jsou změněny něčí rysy a vzhled. 2. Umělecké dílo, které zesměšňuje nebo se baví na účet svého vzoru.“ Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*, Pozuelo de Alarcón: Espasa Calpe, 22da ed. 2001. Zde, a ani v následujícím textu neodkazuji na definice z oblasti hudby.

14 — „Imitace nebo plagiát spočívající v převzetí určitých charakteristických prvků díla nějakého umělce a jejich kombinování takovou formou, že vytváří dojem samostatného díla.“ Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*, Pozuelo de Alarcón: Espasa Calpe, 22. vydání, 2001.

47. Po tomto ujasnění již přistoupím k otázce, co znamená slovo „parodie“; je logické začít definicemi, které ohledně uvedeného slova nabízejí jazykové slovníky. V kastilštině je parodie jednoduše „výsměšné napodobení [15]“, což je téměř stejná definice jako ve francouzštině: „*imitation burlesque (d'une œuvre sérieuse)* [16]“. V němčině je parodie definována jako „*komische Umbildung ernster Dichtung; scherzh[afte] Nachahmung* […] [17]“, v nizozemštině jako „*grappige nabootsing om iets bespottelijk te maken* [18] “ a konečně v angličtině: „*A prose, verse or (occas[ionally]) other artistic composition in which the characteristic themes and the style of a particular work, author, etc. are exaggerated or applied to an inappropriate subject, esp[ecially] for the purposes of ridicule* […] [19]“.

48. Porovnání těchto definic ukazuje kromě společného etymologického původu [20] (řecký výraz παρῳδία [21]) významnou shodu v podstatných znacích. Tyto společné znaky jsou dvojího druhu: některé jsou, dá se říci, strukturální, některé znaky jsou funkční: parodie je ve své nejschematičtější podobě strukturálně „napodobení“ a funkčně je „výsměch“. Přezkoumám je odděleně.

1. „Strukturální“ znaky parodie

49. Z hlediska, které si dovolím označovat za „strukturální“, je parodie *kopie* a zároveň je *výtvorem*.

50. Vždy, ve větší či menší míře, jde o *kopii*, pokud se jedná o autorské dílo, které nikdy není stoprocentně původní. Naproti tomu parodie si vypůjčuje prvky předchozího autorského díla (nezávisle na tom, zda toto dílo samo o sobě bylo či nebylo zcela původní) a tyto vypůjčené znaky, které principiálně nejsou znaky sekundárními nebo nedůležitými, ale naopak znaky podstatnými pro smysl díla, jak se ukáže. Toto dřívější dílo, jehož některé znaky jsou kopírovány, musí být zároveň „rozpoznatelné“ publikem, na které se parodie obrací. To je také předpokladem, aby parodie mohla být vnímána jako autorské dílo. V tomto smyslu parodie vždy nese nějaký znak nebo uznání původního díla.

51. A samozřejmě parodie je vždy zároveň *výtvorem*. Větší či menší pozměnění původního díla již přísluší talentu autora parodie. V konečném důsledku je právě jeho prvotním zájmem, aby nedošlo k záměně „jeho“ parodie s originálem, i když je autorem obojího.

52. Problém se však týká případu, kterým se zabýváme, tedy případu, kdy autor parodie není totožný s autorem parodovaného díla. Půda, na kterou se zde vstupuje, je rozhodně bouřlivá. Nejde už o oblast teorie umění, kam mi zcela jasně nepřísluší vstupovat, ale o oblast autorských práv. Stačí nahlédnout do práva duševního vlastnictví, ať na úrovni mezinárodní nebo na úrovni jednotlivých členských států, abychom zjistili, jaká je rozmanitost a intenzita dotčených otázek [22].

15 — Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*, Pozuelo de Alarcón: Espasa Calpe, 22da ed. 2001. Neodkazuji na definice v souvislosti s hudbou.

16 — Rey-Debove, J a Rey, A (eds), *Le Nouveau Petit Robert*, Paris, Dictionnaires le Robert, 1993.

17 — Dudenredaktion, *Duden*, Mannheim, Dudenverlag, 25. vydání, 2010.

18 — *Van Dale online*, www.vandale.nl.

19 — Brown, L (ed.), *Shorter Oxford English Dictionary*, Oxford: OUP 6. vydání, 2007.

20 — Původ sdílejí všechny jazykové verze směrnice. V bulharštině: „пародията“, v češtině: „parodie“, v dánštině: „parodi“, v němčině: „Parodien“, v estonštině: „paroodias“, v řečtině: „παρωδία“, v angličtině: „parody“, ve francouzštině: „parodie“, v chorvatštině: „parodije“, v italštině: „parodia“, v lotyšštině: „parodijās“, v litevštině: „parodijai“, v maďarštině: „paródia“, v maltštině: „parodija“, v nizozemštině: „parodieën“, v polštině: „parodii“, v portugalštině: „paródia“, v rumunštině: „parodiemi“, ve slovenštině: „paródie“, ve slovinštině: „parodija“, ve finštině: „parodiassa“, ve švédštině: „parodi[syfte]“.

21 — Pojem se objevuje už Aristotelově Poetice: Aristoteles, Poetica (García Bacca, J překlad a publikace), Mexiko: UNAM 1946, 1448 a.

22 — Pro srovnávací studie ohledně výjimek viz Mauch, K., *Die rechtliche Beurteilung von Parodien im nationalen Urheberrecht der Mitgliedstaaten der EU*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 2003; Mendis, D, a Kretschmer, M, *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdictions*, Newport, Intellectual Property Office, 2013/23; Ruijsenaars, H, *Comic-Figuren und Parodien: Ein Urheberrechtlicher Streifzug – Teil II: Beurteilungskriterien für die zulässige Parodie*, GRUR Int 1993, 918.

53. Z hlediska unijního práva, v němž směrnice provedla harmonizaci určitých aspektů autorských práv v informační společnosti, vyvstává konkrétní otázka týkající se stupně určitosti pojmu parodie, který může a musí být určen ustanovením o možné výjimce tohoto druhu.

54. V tomto smyslu se mi zdá jasné, kromě strukturálních znaků, které jsem označil jako nezbytné, že právo Unie ponechává vymezení mnoha okrajových otázek na právních řádech členských států, a v konečném důsledku na jejich soudech, kterým byla výjimka předložena k posouzení.

55. Konkrétně přísluší členským státům určit, zda má parodie dostatek tvůrčích prvků ve vztahu k parodovanému dílu nebo zda se nejedná o mnoho více než o pouhou kopii s nepodstatnými obměnami. V tomto ohledu vytvořily národní soudy rozličná kritéria [23], jako například, zda lze údajnou parodii zaměnit s původním dílem [24], zda si zachovává dostatečný „odstup“ od původního díla tak, aby jeho znaky nebyly zastřeny [25], nebo konečně, zda bylo použito víc prvků původního díla, než bylo nutné k naplnění účelu parodie [26].

56. Myslím, že tato a různá další specifická kritéria k určení, zda jde v posuzovaném případě skutečně o parodii ve smyslu směrnice 2001/29, musí spadat do prostoru pro uvážení, který směrnice ponechává členským státům, s přihlédnutím k tomu, co sama směrnice uvádí v bodě 32 odůvodnění, tedy že výčet výjimek zohledňuje rozdílné právní tradice v členských státech.

57. Předkládající soud ve druhé otázce specifikoval řadu možných kritérií vhodných k identifikaci určitého díla jako „parodie“. S ohledem na výše uvedené, a pokud jde o „strukturální“ rozměr, který posuzuji, musí stačit následující odpověď. Je jisté, že parodie musí slovy předkládajícího soudu „vykazovat vlastní originalitu“, což znamená, že nemůže být rozumně zaměněna za původní dílo. Navíc a v návaznosti na vyjádření Komise mám za to, že žádné ze „strukturálních“ kritérií navržených předkládajícím soudem nesplňuje podmínku potřebného nebo nezbytného prvku v definici pojmu z hlediska unijního práva.

58. V konečném důsledku musí parodie ze svého „strukturálního“ rozměru nabízet určitou rovnováhu mezi prvky napodobení a původnosti, přičemž se inspiruje myšlenkou, že začlenění nepůvodních prvků skutečně odpovídá zamýšlenému účinku parodie. Tím se však už dostáváme k „funkčnímu“ rozměru parodie.

2. „Funkční“ rozměr parodie

59. V této souvislosti vyvstávají tři otázky: zaprvé otázka týkající se dvou možných předmětů parodie a tím prakticky jejích dvou druhů; zadruhé otázka týkající se záměru a v konečném důsledku zamýšleného „účinku“ parodie; konečně otázka týkající se „obsahu“ parodie, kde se otevírá i otázka vlivu základních práv.

23 — V některých členských státech vytvořila judikatura kritéria v tomto ohledu, přestože sama legislativa nezná výjimku parodie, což j případ Německa, kde se tato otázka řeší v kontextu § 24 Urheberrechtsgesetz (autorského zákona).

24 — Ve Španělsku: článek 39 Real Decreto Legislativo 1/1996 ze dne 12. dubna (RCL 1996, 1382), AP de Barcelona (Sekce 15ª), 10. říjen 2003, 654/2001; AP de Madrid (Sekce 13ª), ze dne 2. února 2000, 280/1998; ve Francii: Cour de Cassation (1re Ch. Civ.) ze dne 12. ledna 1988, RIDA 1988, 137, 98, Cour de Cassation (1re Ch. Civ.) ze dne 27. března 1990, Bull civ I No 75, p. 54, Cour d'Appel de Paris (1re Ch.) ze dne 11. května 1993, RIDA 1993, 157, 340, Cour d'Appel de Versailles (1re Ch.) ze dne 17. března 1994, RIDA 1995, avr., 350, Cour d'Appel de Paris (1re Ch.) ze dne 25. února 2012, *S. A. Editrice du Monde / Société Messagerie Lyonnaise de Presse, Société Sonora Media*, TGI Paris (3ème Ch.) ze dne 13. února 2001, *SNC Prisma Presse et EURL Femme / Charles V. a Association Apodeline*.

25 — BGH GRUR 1994, 206 – *Alcolix*, BGH GRUR 1994, 191, 193 – *Asterix-Persiflagen*, BGH NJW 2003, 3633, 3635 – *Gies-Adler*; BGH GRUR 2000, 703, 704 – *Mattscheibe*.

26 — BGH GRUR 1971, 588, 589–590 – *Disney Parodie*. Ve své pozdější judikatuře BGH toto kritérium výslovně odmítl. BGH GRUR 2000, 703, 704 – *Mattscheibe*.

a) Předmět parodie

60. Zaprvé mám za to, že zde je vhodné zabývat se otázkou, kterou lze označit jako „předmět“ parodie a která je implicitně obsažena ve znění druhé předběžné otázky, kterou se předkládající orgán táže, zda parodie musí být zaměřena na pobavení nebo výsměch „nezávisle na tom, zda se případná zde vyjádřená kritika týká původního díla nebo jiné věci či osoby“.

61. Vyjádřením této možnosti nám Hof van beroep připomíná dvě různé formy parodie podle jejich účelu nebo záměru – který ještě nebudu hodnotit –, které se buď týkají nebo jejichž předmětem je samotné původní dílo („parodie o“), nebo které používají parodované původní dílo jako pouhý nástroj k uskutečnění záměru namířenému na třetí subjekt nebo třetí objekt („parodie s“).

62. Tyto dvě možné formy parodie byly předmětem úvah v průběhu jednání. Otázkou je, zda parodií ve smyslu směrnice je buď jedna, nebo druhá forma, nebo naopak pouze parodie zaměřená na původní dílo jako „parodované“ dílo v přísném smyslu tohoto slova.

63. Takto položená otázka má význam, neboť věc v původním řízení posledně se netýká posledně uvedené formy. Bez jakýchkoli pochybností jde o parodii „s“. Obálka komiksu je předmětem úprav s cílem předat sdělení, které nemá nic společného s původním dílem, na něž zdá se dotčená kresba nevyjadřuje žádné názor.

64. Přikláním se k názoru, že pojem parodie obsažený ve směrnici nelze omezit na případ parodie, která ztrácí v parodovaném původním díle význam. Z hlediska teorie literatury by bylo možné tvrdit, že nejstarší formou parodie je ta, jejímž hlavním cílem je odrážet se, s takovým či oním záměrem, od díla původního. Nezávisle na tom nelze popřít, že kritika zvyklostí, sociální kritika a kritika politiky se také odedávna podávala z jasných důvodů účinnosti sdělení prostřednictvím mimořádného nosiče, který předpokládá úpravu dříve existujícího díla, jenž je dostatečně rozpoznatelné veřejností, k níž je předmětná kritika směřována.

65. V konečném důsledku mám za to, že forma parodie, kterou pro jednoduchost jazyka označujeme jako „parodii s“, je dnes natolik dostatečně usazena v naší „kultuře dorozumívání“, že nemůže být vyloučena při profilování pojmu „parodie“ ve smyslu směrnice. S ohledem na to je třeba již přistoupit k posouzení otázky účinku sledovaného autorem parodie.

b) Účinek parodie

66. Už jsem měl příležitost ověřit si, že v běžných definicích z jazykových slovníků je pravidelně obsažen prvek záměru ve vztahu k účinku sledovaného parodií, takže napodobenina se alternativně označuje buď jako „výsměch“, „*burlesce*“, „*komisch*“, nebo „*scherzh[aft]*“, „*grappige […] om iets bespottelijk te maken*“ a konečně „*for the purposes of ridicule*“.

67. V konečném důsledku parodie sleduje určitý účinek, téměř jako nutný následek přepracování dřívějšího díla. Toto takřečené selektivní přijímání, které má samo sebou vyvolat určitý účinek na adresáty, může také způsobit naprosté selhání.

68. Otázka, která se mi zdá nejobtížnější, se týká běžného omezení nebo alespoň konkretizace toho prvku úmyslnosti nebo funkčnosti na „výsměch“, „humor“, a dokonce vtip. Především s ohledem na nesmírnou hloubku vážnosti, kterou může humor obsahovat, nebo těžko zveličené relevance, kterou mohla v některých z našich kultur mít tragikomedie: jaký stupeň komičnosti, uvedu-li známý příklad, může mít určitá parodie středověkých rytířských románů?

69. V každém případě připustíme-li odkaz na „výsměch“ jako obvyklou formu popisu úmyslnosti parodie, mám ta to, že státy disponují širokým prostorem pro uvážení pro určení, zda dotčené dílo splňuje tuto podmínku parodie [27].

70. Závěrem, z hlediska, které označuji jako funkcionální, je parodie *forma uměleckého vyjádření a* je manifestací *svobody projevu*. Může to být jedno nebo druhé a může to být obojí současně. Pro naše účely je důležité, že případ, který má předkládající soud před sebou, spadá převážně do kontextu svobody slova, takže to, oč usiluje dotčená kresba, je předání – s předpokládanou větší účinností – určitého politického sdělení.

c) Obsah parodie: vliv základních práv

71. Na tomto místě je třeba vrátit se k otázce formy a obsahu politického sdělení, které se snaží předat obálka kalendáře, který J. Deckmyn rozdával na novoroční recepci radnice města Gent.

72. V původním řízení účastníci před civilním soudcem diskutovali o rozsahu pojmu „parodie“ coby výjimky z autorského práva stanovené vnitrostátním právním řádem. Současní držitelé práv k dílu mimo jiné zdůraznili obsah, a v konečném důsledku jednoznačné sdělení sporné obálky: Původní dílo bylo změněno dvojím způsobem: jednak byl „dobrodinec“ nahrazen politickou osobností, jednak se původně blíže neurčení příjemci jeho velkorysosti rovněž jednoznačně proměňují v imigranty nebo v každém případě „zahraniční“ rezidenty za účelem předání sdělení Vlaams Belang. V rozsahu, v jakém se původní dílo prostřednictvím této změny stává nosičem politického sdělení, které držitelé práv k tomuto dílu plným právem nemusejí sdílet a ve skutečnosti také nesdílejí, vyvstává v konečném důsledku otázka, zda musí předkládající soud do svého posouzení tvrzené výjimky „parodie“ zahrnout *obsah* zmíněného politického sdělení.

73. Předkládající soud, zajisté s cílem zaměřit pozornost Soudního dvora na obsah sporné kresby, nás konfrontuje s různými právy obsaženými v Listině. Stejná obava vedla Soudní dvůr k tomu, že vyzval dotčené osoby uvedené v článku 23 Statutu Soudního dvora, aby se vyjádřily k vlivu, který může mít řada základních práv zakotvených v Listině (článek 1 (lidská důstojnost); čl. 11 odst. 1 (svoboda projevu a informací); článek 13 (svoboda umění a věd); článek 17 (právo na vlastnictví); čl. 21 odst. 1 (zákaz diskriminace) a článek 22 (kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost)).

74. V odpověď na tuto otázku vyjádřilo Belgické království názor, že základní práva obsažená v Listině jsou bezpochyby relevantní pro účely výkladu pojmu „parodie“. Zdůraznilo, že z jiného úhlu pohledu lze autorské právo považovat za omezení svobody projevu ve smyslu článku 52 Listiny, přičemž požaduje, aby dotčená práva byla předmětem posouzení vnitrostátního soudu. Podle Belgie práva, která je třeba zohlednit, nezahrnují pouze práva duševního vlastnictví (včetně osobnostních práv) a svobodu projevu, ale také další práva zakotvená v Listině, mezi nimi i práva zmíněná Soudním dvorem v jeho posouzení.

75. Komise zdůraznila, že podle bodu 3 odůvodnění směrnice zamýšlel zákonodárce respektovat základní práva, především právo duševního vlastnictví a svobodu projevu. Jde tedy o sladění uvedených práv a nalezení spravedlivé rovnováhy mezi nimi. Směrnice musí být vykládána především v souladu s těmito dvěma právy. V rámci použití směrnice musí vnitrostátní soud respektovat také ostatní základní práva.

27 — Jako příklady viz BGH NJW 1958 – *Sherlock Holmes*; BGH NJW 1971, 2169, 2171 – *Disney-Parodie*; Cour d'Appel de Paris (2ème Ch.) 18. únor 2011, 09/19272; AP de Barcelona (Sección 15a), 10. říjen 2003, 654/2001. Hess, G., *Urheberrechtsprobleme der Parodie*, Baden-Baden, Nomos, 1993, s. 134.

76. Do jaké míry může být výklad rozsahu výjimky parodie provedený civilním soudem podmíněn základními právy? To je v konečném důsledku těžká otázka, na kterou přísluší dát odpověď až na samotném závěru tohoto stanoviska.

77. Od počátků judikatury Soudního dvora týkající se základních práv, zejména v kontextu neexistence deklarace těchto práv v klasickém slova smyslu měl Soudní dvůr za to, že základní práva jsou v Unii uznávána a chráněna „obecnými zásadami" jejího právního řádu. Dnes to tak deklaruje čl. 6 bod 3 *in fine* SEU. Připomenout bod 4 *Internationale Handelsgesellschaft* je v této souvislosti povinností, která zároveň skoro ani není nutná [28].

78. V každém případě právě takto původní chápání základních práv v rámci Unie jako kategorie zahrnuté mezi obecné zásady unijního práva usnadnilo odkaz na základní práva jako obecná kritéria pro jejich výklad [29].

79. Nemělo by proto překvapit, že ustálená judikatura, podle které musí být sekundární unijní právo vykládáno v souladu s primárním právem včetně Listiny [30], má vliv také tehdy, když se jedná o předpis sekundárního práva, který se uplatňuje mezi jednotlivci [31]. Soudní dvůr trval zejména na důležitosti zajištění spravedlivé rovnováhy mezi jednotlivými základními právy, která se v těchto případech uplatňovala a mohla se dostat do kolize [32]. Podle strohých, ale expresivních vyjádřeních Soudního dvora „nemůže nastat případ, který by spadal pod unijní právo a uvedená [základní] práva by se neuplatnila [33]".

80. V tomto případě se zdá nesporné, že ve věci, jako je věc v původním řízení, je první hodnotou Listiny, kterou musí vnitrostátní soud zohlednit, svoboda projevu zakotvená v jejím čl. 11 bodu 1. Soudní dvůr se nechal inspirovat judikaturou ESLP a zdůraznil významné postavení svobody slova v demokratické společnosti [34], jako je evropská občanská společnost, a zejména tehdy, je-li svoboda projevu nástrojem a ve službách veřejnosti v evropském veřejném prostoru, ať na úrovni Unie nebo na úrovni jednotlivých členských států. Ve smyslu čl. 10 bodu 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv musí být svoboda projevu respektována i v případě šokujících, znepokojivých i urážlivých informací nebo myšlenek [35].

28 — „S ohledem na to […] že, respekt základních práv ve skutečnosti tvoří integrální součást obecných právních principů, které Soudní dvůr chrání; že ochrana těchto práv, přestože pramení ze společných ústavních tradic členských států, musí být zaručena i v rámci struktury a cílů Společenství; […]", Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114), bod 4; viz Stauder (29/69, EU:C:1969:57), bod 7; Nold (4/73, EU:C:1974:51), bod 13; Cfr. Bryde, B-O, *The ECJ's fundamental rights jurisprudence – a milestone in transnational constitutionalism*, in: Poiares Maduro, M, a Azoulai, L (eds), *The Past and Future of EU Law*, Oxford, Hart, 2010, s. 119; Kumm, M, *Internationale Handelsgesellschaft, Nold and the New Human Rights Paradigm*, in: tamtéž., s. 106.

29 — Tato vazba základních práv na kategorii obecných principů určitého právního řádu, která je tak charakteristická pro dogmatiku základních práv v Unii, se spontánním způsobem spojuje s jasnou vizí základních práv, kterou je možno považovat za začleněnou „do společných ústavních tradic členských států", kterých se takto dovolává i čl. 6 bod 3 SEU. Podle tohoto chápání, bohatě rozšířeného v členských státech, základní práva prostřednictvím více než velmi rozdílných spojení přesahují svou prvořadě „subjektivní" dimenzi a přispívají tak k ovlivnění pochopení právního řádu jako celku. Cfr. Wahl, R, *Lüth und die Folgen*, in: Henne, T, a Riedlinger, A (eds), *Das Lüth-Urteil aus (rechts-)historischer Sicht*, Berlin, BWV, 2005, s. 371; Wahl, R, *Die objektiv-rechtliche Dimension der Grundrechte im internationalen Vergleich*, in: Merten, D, a Papier, H-J (eds), *Handbuch der Grundrechte. Band I*, Heidelberg, C. F. Müller, 2004, s. 745.

30 — Komise v. Strack (C-579/12 RX II, EU:C:2013:570), bod 40; McDonagh (C-12/11, EU:C:2013:43), bod 44; Ordre des barreaux francophones et germanophone a další (C-305/05, EU:C:2007:383), body 28 a 29; Klensch a další (201/85 a 202/85, EU:C:1986:439), bod 21; Komise v Rada (218/82, EU:C:1983:369), bod 15.

31 — Alemo-Herron a další (C-426/11, EU:C:2013:521), bod 30; Werhof (C-499/04, EU:C:2006:168) body 31 až 33. Viz také stanovisko generální advokátky Trstenjak ve věci Dominguez (C-282/10, EU:C:2011:559) bod 83; stanoviska generálního advokáta Poiares Maduro ve věcech The International Transport Workers' Federation a The Finnish Seamen's Union (C-438/05, EU:C:2007:292) body 29 až 44.

32 — Viz Promusicae (C-275/06, EU:C:2008:54), bod 68; Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596), body 84–87, jakož i body 31 a 3 odůvodnění směrnice.

33 — Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105), bod 21.

34 — Connolly v. Komise (C-274/99 P, EU:C:2001:127), bod 39; Komise v. Cwik (C-340/00 P, EU:C:2001:701), bod 18; ESLP, Handyside v. Spojené království, 7. prosince 1976, série A č. 24, bod 49; ESLP, Vogt v. Německo, 26. září 1995, série A č.. 323, bod 52.

35 — Viz Handyside v. Spojené království, 7. prosince 1976, série A č. 24, bod 49; Soulas a další. v. Francie, 10. červenec 2008, 15948/03, bod 35; Le Pen v. Francie, 20. duben 2010, 18788/09; Grabenwarter, C, *European Convention on Human Rights*, München, C. H. Beck, 2014, čl. 10 bod 28.

81. V souhrnu tedy vždy v případě, kdy parodie skutečně splňuje výše uvedené požadavky, musí civilní soud za okolností projednávané věci při výkladu pojmu parodie z principiálního hlediska upřednostnit výkon práva na svobodu projevu touto jedinečnou cestou. Problémem jsou nicméně meze obsahu sdělení a na ně se zaměří následující úvahy.

82. Je třeba ihned upozornit, že v demokratické společnosti není svoboda projevu nikdy absolutně „neomezená [36]“, a to z nejrůznějších důvodů týkajících se formy i podstaty, což zde není nutno dále rozebírat: stačí v této souvislosti připomenout znění čl. 10 bodu 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Z toho také plyne, že v Listině není obsažena jen svoboda projevu, ale také hodnoty, které s ní příležitostně mohou přijít do kolize, zaprvé lidská důstojnost (článek 1), společně s řadou dalších práv a svobod, především zákazem diskriminace z důvodu rasy nebo náboženského vyznání (článek 21).

83. V samotném jádru těchto omezení zbývá identifikovat přítomnost přesvědčení nejhlouběji zakotvených v evropské společnosti, která je vším, jen ne společností bez historie a v konečném důsledku bez kultury [37]. Právo odvozené od uvedených přesvědčení našlo svůj výraz především v Rámcovém rozhodnutí o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva [38].

84. Je jasné, že není úkolem civilního soudce, který se má vyjadřovat k právům duševního vlastnictví, aby vytvářel účinné trestněprávní hranice v případě sporu mezi jednotlivci. Civilní soudce není povolán k tomu, aby jakýmkoli způsobem nahrazoval trestního soudce v postihu za takové jednání. Ale zároveň je třeba uvést, že civilní soudce také nemůže při své hermeneutické práci ignorovat, že „Listina existuje“, tedy že existuje s určitou virtualitou dokonce i v kontextu civilního řízení.

85. S ohledem na „všudypřítomnost“ základních práv v právním řádu v jejich souhrnu, mám za to, že v zásadě, a přísně vzato i z hlediska pojmu parodie, nelze vyloučit z takto vymezeného pojmu určitý obrázek pouze proto, že sdělení není schvalováno autorem původního díla, nebo proto, že by si zasloužilo odsudek velké části veřejného mínění. Ani tak by nemělo být přijímáno jako parodie a nemělo by autory tohoto díla, jimž forma parodie pomáhá, opravňovat k uplatnění vlivu pomocí takových úprav původního díla, které svou formou a obsahem předávají sdělení radikálně protichůdné nejhlubším hodnotovým přesvědčením společnosti [39], na nichž se v konečném důsledku staví a v jejichž rámci také existuje evropský veřejný prostor [40].

86. Konečně je také jasné, že evropský veřejný prostor je vystavěn, byť jen zčásti, na souhrnu národních veřejných prostorů, které nejsou plně zaměnitelné. Soudní dvůr již měl příležitost posoudit tuto odlišnou identitu především v rozhodnutí *Omega* [41], pokud jde o lidskou důstojnost.

87. Vnitrostátnímu soudu přísluší posoudit otázku, zda se v daném případě změny provedené na původním díle pohybují v mezích toho, co jsem kvalifikoval jako přesvědčení nejhlouběji zakotvená v evropské společnosti.

88. Závěrem uvádím, že mám za to, že by civilní soudce při výkladu pojmu, jako je pojem „parodie“, měl v případě potřeby hledat inspiraci v základních právech zakotvených v Listině, přičemž mu přísluší provést jejich zvážení, pokud to okolnosti věci vyžadují.

36 — Schmidberger (C-112/00, EU:C:2003:333), bod 79; Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH (C-368/95, EU:C:1997:325), bod 26, viz také článek 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

37 — Häberle, P, *Europäische Rechtskultur*, Baden-Baden, Nomos, 1994.

38 — Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva (Úř. věst. L 328, s. 55).

39 — V tomto smyslu viz, jako příklad, rozhodnutí Ústavního soudu Španělska, STC 214/1991, ze dne 11. listopadu 1991 (*Violeta Friedman*) a STC 176/1995, ze dne 11. prosince 1995 (*Hitler=SS*).

40 — Viz Curtin, D M, '*Civil Society' and the European Union: Opening Spaces for Deliberative Democracy*?, in: European University Institute (ed.), *Collected Courses of the Academy of European Law 1996 Volume VII Book 1*, The Hague, Kluwer, 1999, p. 185.

41 — Omega (C-36/02, EU:C:2004:614) bod 34.

V – **Závěry**

89. Z výše uvedených důvodů navrhuji Soudnímu dvoru, aby na otázky položené Hof van beroep odpověděl takto:

1) Pojem „parodie“ podle čl. 5 bod 3 písm. k) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorských a souvisejících práv v informační společnosti je autonomním pojmem unijního práva.

2) „Parodie“ ve smyslu čl. 5 bod 3 písm. k) směrnice 2001/29 je dílo, které s úmyslem zesměšnit původní dílo kombinuje jeho jasně rozpoznatelné prvky s prvky natolik originálními, aby nemohlo být rozumně za původní dílo zaměněno.

3) Při výkladu uvedeného pojmu parodie musí civilní soudce hledat inspiraci v základních právech zakotvených v Listině základních práv Evropské unie, přičemž mu přísluší provést jejich náležité zvážení, pokud to okolnosti věci vyžadují.